

Transzcendens ritmusok

Megszállottan készült újból a szökésre. Hetekig egy ládában töltötte az éjszakákat, hogy szokja a térhiányt, csak akkor nyitotta fel a fedelét, ha meghallotta a felesége, Babuci két rövid, egy hosszú koppantását és édes hangját: „Gyere ki, Balázs, Áronka elaludt, nagyon kívánlak.”

Anapesztus volt a szerelem nyitánya náluk.

A csoda után Babuci helyet cserélt Balázssal, ráfeküdt, most én nyomlak téged, nem te engem, mondta kacagva, és teljes súlyával ránehezedett: „Akkora a mellkasod, mint édesapád fújtatója a kovácsműhelyben.”

A boldogságpatak ritmusból csobogott elő, s mámorba torkollott.

Aztán megindult a szavak áramlása, úgy csapott magasba, mint égő csipkebokorból a láng:

- Cédrusom!
- Szellőrózsám!
- Sugaram!
- Bimbócskám!
- Pörölyöm!
- Üllőcském!
- Karvalyom!
- Pacsirtám!
- Dongócskám!
- Nektárom!

Mióta elhatározták, hogy Balázs ismét megpróbál átjutni a vasfüggöny túlsó oldalára, eszeveszett iramban éltek, meg kellett fordítani az időt, jövő időben szerelmeskedtek. Ki tudja, mikor találkoznak?

Tombolt a férfierő Balázspan, pedig napokig alig evett, kevés vizet ivott, s csak akkor bénult meg a fájdalomtól, amikor hajnaltájt, munkába indulás előtt, észrevette, hogy Babuci haja, nyaka, párnája átázott a könnytől.

HEGEDŰS IMRE JÁNOS (1941) Székelyhidegkúton született író, irodalomtörténész. Benedek Elek monográfiája. 1984-ben Ausztriába emigrált. Munkatársa volt a *Bécsi Naplónak*, tudósítója a Szabad Európa Rádióknak.

Rettegett a klausztofóbiától, ezért szoktatta magát a szűk térhez. Géza bátyjával szabták és szegelték össze az óriásládát a deszkatelepen, egy furgon tetején hozták haza, bevitték a tisztaszobába, s ott összeillesztették. Két és fél méter hosszú és egy méter széles volt, magasságát Balázs felsőtestéhez szabták, hogy tudjon felülni, elért benne a Biblia, kalapács, élelem, víz, üres flakonok vizeletnek, és födeles edény, ha nagydolgára sor kerül.

Fájdalmas alkudozás előzte meg a szökését, az anyja fuldokolva sírt, inkább feljelenti a fiát, úgyszem engedi bedeszakázni egy tehervagonba. Végül megtört, legszebb csergőjét adta oda a fiának, hogy arra feküdjön. A család amulettjét, a százéves kalapácsot a kovácsműhely faláról akasztották le, azzal dönget majd, ha túl van a vasfüggönyön, s a Bibliát pap apósa egyházi áldással nyújtotta át neki. Vállára terítette a palástot, némán imádkozott, aztán fölemelte a két kezét, s mondta hangosan: „Órizzen meg téged, Fiam, az Úr Jézus Krisztus minden veszedelemtől, és kísérsen áldása Kálvária utadon. Ámen.”

Ditróban, a rétre kifutó utca legvégén béreltek zsindeletűs faházat, amiből kihaltak az öregek, s a fiatalok Csíkszeredába költöztek. Az épület is szereti a szabadságot, két üres telek után, kinn, a mezőben állt, s amikor a felhők megfeküdték a Gyergyói-medencét, és fehér köd tekeredett a falak köré, hatalmas hóbagoly lett a kedves otthon. Öreg ház volt, tisztességtudó, messziről köszönt a hazatérőnek a ködből kilátszó hó kucsma födelével. Döngött a padlódeszka a gyerek lába alatt, ha végigfutott a hosszú tornácon, kacagását messzi hegyekből hozta vissza a hűséges echó. Ősz volt, amikor ide megérkeztek, kikericses, zúzmarás ős, de hamarosan derékgig érő hó hullott, hallani lehetett az óriáspelyhek zizegését, az ablakok befagytak, s az eszterhéjon méteres jégcsapok lógtak. Megszokták a farkasordító gyergyói telet, akkora hőembert gyúrtak, hogy Áronka a pléhfazekat csak kislétrával tudta a fejére tenni. Körbetáncolta, hurrá, kiáltotta, s kérte az apját, legyen pap, mint Vöröss nagytata, keresztelje meg. Balázs belement a játékba, palást helyett panyókára vette posztóujjasát, két kezét fölemelte, s mintha kancsóból vizet öntene, a hőember tarkója fölé nyúlt, tenyerét begörbítette, és mondta: „Keresztellek téged az Atya, a Fiú, a Szentlélek nevében – Alajosnak.” Sikoltottak az örömtől, olyan jól sikerült a szertartás, a név, az Alajos is tetszett, mert igen gyakori arrafelé, Gyergyóban, Csíkban. Majdhogynem családtag lett a hőember, kikiabáltak neki: „Nem jössz ebédelni, Alajoska?” Felöltöztették a padláson talált régi ruhákba, pipát dugtak a szájába, azúrkék sálát kanyarítottak a nyaka köré, kunkori bajuszt festettek a murokorra alá.

Anyja és fia azzal varázsolt tündérlakot a zsindeletes házból, hogy naphosszat rajzolták a jégvirágokat. Az ablak elé húzták az asztalt, leültek, s úgy elmélyültek a jéglabirintusban, hogy elfelejtették az egész a világot. Az úrben a jég az úr, de gorombaságát enyhíti azzal, hogy szépséggarmadákat rak az ablakokra. Kristályok, cirádák, csipkézett tornyok, szirmok, csúcsos bimbók, süvegek, ormok, hegygerincek, homokbuckák, dűnék, fák ágbogai.

Lassan megtelt a szoba. Rajzszegekkel rögzítették a lapokat a falakra és a mennyezetre, beköltözött a faluvégi házba a piktúra. „Ezt tette az ősember is a bar-

langokban – mondta Babuci –, elűzte a félelmet, s megidézte a jó szellemeket. Ne félj, Apa, ide sem teszi be a lábát sem a milícia, sem a szekuritáté.”

Önmagukban rejtőztek el, aranygömb lett a család.

Kezdetben jázmin, szegfű, rezeda, majoránna virágok sorozata készült el, de a csillaghalmazok, csipkék, tarajos hullámok lassan átalakultak a papíron, őzike szarva nőtt egy gumónak, gyermekarcú lett egy tulipán, nyuszi fül ágaskodott, patakon ugrott át a szarvas, a hóember Bocskai-kabátba öltözött: együtt volt minden, ami szemnek, szívnek kedves, a rét minden virága, az erdők-mezők apróvadja, bóbitás madárfejek, szárnyas angyalok, kacagó Nap, vigyorgó Hold, az antropomorfizmus millió csodája.

Ösztönös volt? Vagy tudatos? A külső világot zárták volna ki? Úgy vitték rajzlapokra a gyilkos telet, hogy meg is szüntették azt? A hókristályokat színesre festették, szirmokat raktak vékony jégoszlopok tetejére, sárga virágok nőttek ki a hómezőkből, harangvirágok csüngtek zúzmara szárazon, a bazsarózsa jégcsap végén himbálózott: megjelent a tél kellős közepén a kikelet. Gomolygott volna a mélytudatukban az álom, hogy megroppan egyszer a diktatúra, s felveszi virágos kabátját a tavasz? Lehet. Ami a tudatban abszurd és reménytelen, a tudatalanban hajnali derengés.

A deszkavagon közepébe falazva Balázs abból a gyér tudásból gazdálkodott, amit pszichológus feleségétől tanult. Szuggerálni kell a létező ellenkezőjét! Tágas tereket képzelt el, fennsíkot, végtelen rengeteget, köröző sasokat. Nehogy megérintsd a mennyezetet, intette a bátyja indulás előtt, mert rohamot kapsz, ha érzed, milyen szűk a tér.

A dübörgésre nem számított. Merevek, durvák a tehervagonok rugói, a deszkakazal hangszekrény volt, úgy felhangosította a csattogást, mint egy elméretezett nagybőgő. Belül, a koponyája falán doboltak a vonatkerekek.

Géza bátyja tanácsolta, hogy énekeljen. Nem hiszed el, mondta, de minket a bolsevista indulók tartottak lábón a Duna-Fekete-tenger-csatornánál, csak akkor nem estünk ki a menetoszlopból, ha harsány nótaszóval masíroztunk a barakkoktól a talicskáinkhoz. Fogvicsorgatva üvöltöttük, mint a farkasok a Holdra, hogy:

*Hajnalfény bíborra festi
A Kreml vár épületét,
Korán ébred ma mindenki
Szovjet földön szertesztét.*

Máskor:

*Sztálin neve a lendületünk,
Az ő útján előre megyünk.
Sztálin nagyságát zengjük el hála szavakkal,
Dolgozóink legnagyobb tanítójának,
S a több néppel mi is együtt eldaloljuk
Dicsősége himnuszát.*

De mindez csak átvillant az agyán, itt a rekeszben megszűnt a külső világ, karanténba került az elme, csak a pillanat létezett, azon kell átökönni, mint a vonatkerék a sínek toldásain. Elcsodálkozott, amikor megérezte, hogy egy zsidó dal s annak bicegő dallama tudja megszelídíteni a vaskoncertet:

*Beül-tettem / kisker-temet / a tavasz-szal, /
Rózsa, szegfű, / lili-om és / rezedá-val, /
Ki is nyíl-tak / egyen-ként, /
Elsze-retném / adni mind, /
De most / mind-járt, /
De most mind-járt. /*

Távírdászok jeleivel cserélte fel a szöveget: Ti-ti, tá-tá, ti-ti, tá-tá, ti-ti, tá-tá...

Olvasta, hogy egy afrikai dongó C-dúrban rezegetti a szárnyát, úgy jut hozzá a nektárhoz. Bolond beszéd, gondolta, nem ért egy dongó a C-dúrhoz, de mindegy, csak vigye a képzeletét Afrikába: akkor én most dongó vagyok, nem szarkofágba befalazott disszidens, szélfúttá szavannákon, alacsony afrikai ég alatt, virágról virágra szálldogáló szárnyas bogár.

Az első határsértése miatt hat hónapra ítélték, de szabadulása után sehol nem kapott munkát, ezért költöztek Gyergyóba. Az apja testvére, Géza itt volt vágter felelős, és Ditróban, az állomáson placcmester, onnan indultak Nyugatra a román tehervonatok. A Duna-Fekete-tenger-csatornánál húzott le egy évet, mert a kis fűrészüzemét a háromszéki hegyekben felgyújtotta, amikor államosítani akarták. Szabadulása után kényszerlakhelyre számúzték, a szíjas, kemény gyergyói székelyek közé, hogy fát döntsön, deszkát vágasson, vagonokat rakjon. Nem sejtették, hogy jutalom a büntetés, tisztaelkű havasi emberek közé került, akik úgy néztek rá, mint istenükre, tűzbe mentek volna érte.

Széles vállú, nagycsontú ember volt Géza, mint minden Bőjte, szögletes ábrázatát óriási állkapocs tartotta egyben, s vasmarkának szorítását órák múlva is érezte az, aki kezet fogott vele. A szülők szívszorító gondja volt egykoron, hogy a két fiú közül melyiket taníttassák: Gézát vagy Dénest? A szorgalom döntött, Dénes, Balázs apja, unta a könyvet, emiatt kovács lett a családi műhelyben, s Géza elvégezte az erdészmérnöki egyetemet.

Ha összejött a nagycsalád, Géza különös, furcsa – ahogy Dénes mondta – fonák beszéddel áradozott az erdőről:

„A bükkös, tölgyes, gyertyános hegyoldalak tollasai madárfüttykoncerttel fogadnak, fönn a tetőn köszönni szoktam egy ezüstmohás fenyőfának, benn, a sűrűben zöld levegő s félhomály ölel magához, a szikla tövében időtlen idők óta szundikál egy barlang, ő ismeri a föld legrégebbi meséit, ha beesik a lombok között a fény, az égből kapok üzenetet. Rigóval, szajkóval társalogni szoktam, a mókus tenyeremből kapja ki a mogyorót, s még a félénk borzot is ki tudom csalni a barlangjából hajnaltájt, ha tejes kukoricát teszek le a lyuk szájába.”

Mindenki áhítattal hallgatta a család prófétáját, aztán az öccse, Dénes szólalt meg halkan: „A vasnak is van lelke, ha izzik” – amire elhalkult a népes rokonság, töprengtek: Milyen is az, ha lelke van az izzó vasnak?

Balázst csak az erdőn tudta eldugni a nagybátyja. Favontatók közé osztotta be, azok nem törődtek azzal, hogy egy rongyossal több, csak ne féljen a lótól, emelje a rönköt, és másszon be a szakadékokba is, ha oda esett döntéskor a fa. Nem tudták, hogy új munkatársuk archeológus.

Itt, a deszkaládában pontosan beosztotta, mennyit fekszik az egyik, mennyit a másik oldalán, mennyit hason, mennyit hanyatt. Levegőt kapott bőven, a bátyja elől és hátul tücsöklyuknyi rést hagyott, s ha nagy volt a tehervonat sebessége, füttyült a szél.

Ódát szeretett volna írni a fáról. Hányféle szakrális tárgy és hány gyilkoló eszköz készül abból! Trónus, bitófa, oltár, vérpad, kopjafa, nászágy, létra, bölcső, padmoly, kereszt, múláb, zászlórúd. Sejtek milliárdjából áll össze a törzs, az ág, a levél, a gyökér, bámulatos univerzum ez. Azon dőlt vagy bukott Balázs sorsa, hogy el tudja-e felejteni ideig-óráig a szarkofágot, le tud-e merülni az anyag rejtelmeibe, be tud-e hatolni a fa mikrokozmoszába, ki tud-e lépni önmagából?

Felidézte első szökését, mert azzal tágult a tér. Nem messze a Dunától, a határzóna közelében keresett egy lakatlan tanyát, s Ádámmal, vegyész barátjával az összeomlott ház pincéjében rendeztek be laboratóriumot, ahol a könnyű gázokat előállították, s megvarrták-ragasztották az óriásballont. Hallották, volt, akiknek sikerült viharos éjszakán átrepülni a Duna fölött a jugókhöz, éppen csak a szél irányát kellett kilesni.

Koromsötét novemberi éjszakán húzták magukra az úszómellényeket, a szél a legjobb irányba fújt, beleálltak a ballon kosarába, s eloldozták a köteleket. Olyan hirtelen kapta fel őket a vihar, hogy beleszédültek. Csak akkor tudták meg, hogy már a Duna fölött vannak, amikor meghasadt a felhő, s maguk alatt látták a vizet. De akkor már dördültek a román parton a lövések, s az átlőtt ballon úgy telepedett rá a Duna vizére, mint egy óriásbálna. Motorcsónakkal rontott rájuk a határőrség, Kalasnyikovval kényszerítették a beszállásra. Az őrszobában kékre verték őket, s telefonáltak a rabszállító kocsiért.

Hat hónap börtönt kaptak, s megfosztották őket a diplomájuktól. Balázs nem érzett fájdalmat, megszállott régész volt, s nem akart beállni a történelemhamisítók falkájába.

Gyermekkorában sokat téblábolt az apja kovácműhelyében, Ajtán. Még alig látszott ki a földből, de már nyomkodta a fújtató lábítóját, s nézte a két kalapács játékát, villámok cikáznak így zivatarkor. A segéd egy hosszú nyelvű kalapáccsal sújtott le az izzó ráfra, lópatkóra, ekevasra, az apja egyik kezében csípőfogó, abban az izzó vas, a másik kezében rövid nyelvű kalapács, és csengő muzsikálásba kezdtek. A mester két gyors ütését a segéd nagy suppanása követte, de az apa kettő ürest is koppintott az üllőre, hogy húljön a kalapács. Vagy hogy alakuljon ki a ritmus? A nélkül képtelenek voltak reggeltől estig verni a vasat, ritmusra működtek az izmok, a szív, a tüdő, bizonyára az agy is. Mintha acélsárkányok

táncoltak volna, az egész völgyben hallatszott ez a különös, rusztikus koncert, az üllő hangja legalább olyan szép, mint az orgonáé, a harangoké.

Lassított s megállt a vonat. Balázs csak sejtette, hogy Brassóban vannak. Sokáig rostokoltak, iszonyú útjának már harmadik napját töltötte a deszkasírban. Lekapcsoltak vagonokat, hozzátoldottak újakat, az egész szerelvény megrázkódott, amikor az ütközők összecsattantak. Már messziről eljutott hozzá a hang, ping, ping, a kerekeket ellenőrizték, nincs e valamelyik megrepedve. Azért volt fájdalmas ez, mert a kedves kovácsműhely emléke futott át az idegein ismét. Mennyivel kedvesebb volt az a rapszódia: két üres koppintás az üllőn, rá a segéd robajos sújtása, aztán az apjái az izzó vasra. Itt pedig, mintha térdkalácsa alá csapott volna gumikalapáccsal az ideggyógyász, összerezett, amikor a vasutas az ő vagonjának a kerekeit kongatta meg.

Babuci fél napot töltött Áronkával a gyergyószentmiklósi állomáson, hogy láthassa a végtelen semmibe rohanó tehervonatot. Szinte belepusztult az erőlködésbe, hogy kitalálja, melyik vagonban lehet eltemetve az ő drága ura. Úgy érezte, megáll a szívverése, amikor a dübörgő szerelvény nyomában csak a porzó hófelhő kavargott a síneken. Így kezdődött az újév, 1984.

Balázs nagyot nyújtózott, s megkezdte tornagyakorlatait. Zsibbadásig tekergette a csuklóit, könyökből hajtogatta a két karját, vállaival körözött. Fej- és nyakgyakorlat, aztán lábtorna. A nehéz csizmában kinnal mozgatta térdét, bokáját. Olyan volt a pufajkanadrágban, pufajkakabátban, füles sapkában, mint egy eszkimó.

Fekvőtámasz. Balázs otthon rekordokat döntött, most, a rekeszben is ez mozgatta meg minden porcikáját.

S közben dörömbölt benne az emlék. Szilveszter éjszakáján falazta be a bátyja. Ő mondta, hogy csak télen vághat neki az útnak, nyáron megsülne az átforrósodott deszkák gyomrában.

Furcsa éjszaka volt. A rakodást a pályaudvar egyik mellékvágányán végezték, a brigád december 31-én délig dolgozott, félig megrakták a vagon, aztán kezet ráztak, boldog újesztendőt kívántak, s hazamentek. Nem foghattak gyanút, Géza bá' máskor is tovább szöszmötölt a placcon. A Duna-Fekete-tenger-csatornánál kitanulta a kofrács mesterséget, a zsaluzást, rengeteg faanyagot mocsokoltak bele a dilettáns munkába, aztán úgy hagyták félbe a román bolsevisták az egészet, mint rosszkedvű isten az elhibázott teremést.

Mikor közeledett az éjfél, elszaladtak egy furgonnal a ládáért. Ez volt a legfájdalmasabb, elbúcsúzni Babucitól. Amíg kihordta Géza a négy oldalt, a födelet, és rákötözte a felső csomagtartóra, az ereszben ölelték egymást, rázkódtak a sírástól, szólni nem tudtak. Áronka már aludt. Balázst karonfogva vezette ki a kapun a bátyja, a furgonnál megemelte, s föltette az ülésre. Alig volt benne élet.

Aztán a munka, a láda elhelyezése a vagon gyomrában, a deszkák szabdalása méret szerint feloldotta a benutságot. Csak akkor futott végig a hideg Balázson, amikor elkészültek. Úristen, itt a koporsóm, belé kell feküdni! A te-lehold gyér felhők között bujkált, közben-közben árnyék takarta el őket, aztán

újból fehéren világított minden, benn, a lélekben is villódzott a szorongás kínja és a szabadság reménye. Amikor beborult, amikor dér remegtette meg a fagyos levegőt, hideg félelem telepedett rájuk. Vajon nem tragédiát készítenek elő szabadság helyett? A faluból szilveszteri durroztatás, ostorcsattogtatás hallatszott. Harangoztak a ditrói Jézus Szent Szíve templomban, a hívek éjjeli misére mentek. Utolsó hangok az életből? Mikor készen voltak, kemény, férfias mozdulattal ölelték át egymást, a nagybátyja vigyázott, nehogy ismét elérzékenyüljön az öccse. Balázs alámerült, mint egy bűvár, Géza rátette a födelet, s rakni kezdte a hosszú szálakat, föl egészen az oldalrudak tetejéig, szakszerűen lekötözte, leszorította az egészet.

Mikor kész volt, öklével rávert a deszkára, s rekedt, tompa hangon mondta: „Az Úr Jézus Krisztus viselje gondodat az úton.”

Ez volt Balázs számára a borzalom perce, pedig tudta, el fog jönni az irtózatos idő, amikor egyedül marad befalazva, amikor Géza bátyja elmegy, amiképpen a gyászoló gyülekezet is hazabaktat a szertartás után a sírtól.

Halott vagyok – gondolta Balázs. Elföldeltek. Illetve betemettek, mint Krisztust a sziklaodúban. Micsoda magány szakadhatott az Úrra! A hegy kőgyomrában borzalmasabb lehetett neki, mint a keresztfán.

Vajon miről elmélkedett éjszaka az Úr? Földi emberként meghalhatott, de az Isten halhatatlan. Isten számára nincs halál, nincs vég és nincs kezdet. Nincs tér és nincs idő. Hiába szállt alá poklokra, a világot nem hagyhatta magára, ő a jó pásztor.

Balázs az esküvőjükre gondolt. Az egyetemen házasodtak össze, s Babuci már a nászéjszakán terhes maradt. Gyönyörű pocakját tolta maga előtt, úgy ment a bizottság elé, megvédeni a diplomamunkáját. Karcsúsága megmaradt, mert magas nő volt, majdnem olyan magas, mint Balázs, járása a kócsagéhoz hasonlított, nem a lába mozgott, hanem gyönyörű combjait hintáztatta, ha kézen fogva végigsétáltak a Farkas utcán. Tündérmosolya ráragadt a bizottságra, vidám beszélgetés után jött ki a folyosóra, s Balázs úgy kapta ölebe, s úgy vitte le a lépcsőkön, ahogy az a romantikus filmekben szokás.

A boldog emlékezéstől elaludt, azt álmodta, hogy Kelet-Berlinben van Babucival, Áronkával, a tévétorony az Alexanderplatzon ejtőernyősök kiugrója, körülötte vidám vásártér, cirkusz, mézeskalács árusok, s rezesbanda helyett az apja veri a vasat segédjével egy bordópiros színű sátorban.

Bérelni lehetett az ejtőernyőket, s ők minden pénzüket arra költötték. Amikor készen voltak, Balázs fenn a magasban vezényelt: egy, kettő, három...

Egyszerre ugrottak. A kinyílt ernyők csodálatos módon nem lefele zuhantak, hanem a szél irányát követték, zeppelin alakot vettek föl, s ők hamarosan Nyugat-Berlin fölött himbálóztak. A felhők között madárfejú isten lebegett. Balázs arcán boldog mosoly terült szét a szarkofágban, még a kerekék csattogása sem tudta fölébreszteni fehér álmából.

S a tehervonat dübörgött vele tovább a fekete semmibe.